

Київський національний університет
будівництва і архітектури/
Кафедра філософії

Додаток

Шифр Спеціальності/	Назва спеціальності, освітньої програми	Освітній рівень
191	Архітектура та містобудування	Бакалавр

«Затверджую/ Approve»

Завідувач кафедри

Іван ЧОРНОМОРДЕНКО

Розробник силабуса

Андрій ШАРИПІН

СИЛАБУС / SYLLABUS

ПСИХОЛОГІЯ В АРХІТЕКТУРІ

(назва освітньої компоненти)

1) Статус освітньої компоненти: вибіркова

2) Контактні дані викладача:

доцент, кандидат філософських наук, Шарипін Андрій Вікторович

sharypin.av@knuba.edu.ua

https://www.knuba.edu.ua/kafedra-filosofii-vykladachi_kafedry/

3) Пререквізити / Prerequisites: «Філософія», «Психологія», «Естетика», «Соціологія», «Історія і теорія архітектури», «Етика».

4) Коротка анотація дисципліни

вивчення композиційних особливостей архітектурно-просторового середовища у системному зв'язку з психолого-соціологічними аспектами сприйняття архітектора. Додатковою метою є налаштування бакалавра, майбутнього проектувальника, на необхідність врахування відеоекологічних факторів в архітектурі задля створення проектів з достатнім рівнем психологічної та соціальної комфортності для людини.

5) Структура курсу / Course structure:

Загальна кількість кредитів ECTS	3
Сума годин:	90
Вид індивідуального завдання	реферат
Форма контролю	залік

6) Зміст курсу:

Змістовний модуль 1. Психологія і архітектура: сучасний ракурс міждисциплінарної взаємодії
Лекція 1. Архітектурна революція. Поворот архітектури від філософії до психології.

Сутність архітектури на зламі XX-XXI століть: труднощі самовираження і самовизначення. Ігнорування встановленими естетичними формулами. Придушення форми і синтез нової пластичності (16 пунктів Тео ван Дусбурга). Від гармонійного космосу неоплатонізму до дисгармонії соціального світу. Розмивання суті архітектури між філософськими полюсами архітектурних течій XX століття. Тріада Вітрувія (міцність, користь, краса): посилення протиріч і диференціація аспектів тріади. Розрив з традицією і культурою античних ордерів. Функція, конструкція, простір, форма (Ле Корбюз'є) замість тріади Вітрувія. Крах модерну (Прюїтт-Айгоу) і пригнічення функції формою. Ера постмодернізму в архітектурі (Ч. Дженкс). Від ідеї руйнівного творіння і свободи породження форм (деконструктивізм, постструктуралізм) до психології в архітектурі. Архітектурна психологія як «концептуальний міст» між сутністю і принципами архітектури. Розширення і посилення прикладного поля психології в архітектурі: гештальтпсихологія, гуманістична психологія, психологічна проблематика функціоналізму, психоаналіз (Ж. Дельоз, П. Айзенман, Ж. Лакан). Напрямки і розробки архітектурної психології. Дослідження

механізмів сприйняття архітектурного простору і психологічних аспектів сприйняття міського середовища. Психологія архітектурної творчості. Архітектура і емоційний світ людини. Вплив архітектури на поведінку людини. Визначення архітектурної психології, її функції і завдання.

Лекція 2. Сприйняття і емоції в контексті архітектурної психології.

Відчуття. Розвиток філософських поглядів на природу відчуттів. Класифікація відчуттів. Загальні властивості відчуттів. Пороги відчуттів, чутливість. Явище адаптації. Взаємодія і вдосконалення відчуттів. Сприйняття. Властивості сприйняття. Фізіологічні основи сприйняття. Класифікація сприймань. Роль моторних компонентів у сприйманні. Складні форми сприйняття (сприйняття простору, сприйняття часу, сприйняття руху). Константність сприйняття (світлинні, форма, розмір). Ілюзії і фактори, що визначають їх виникнення. Емоції. Роль і функції емоцій. Теорії, що пояснюють механізми виникнення емоцій (Дарвін, Вундт, психоаналітична теорія емоцій, біологічна теорія емоцій Анохіна, когнітивістського теорії емоцій). Класифікація та властивості емоцій. Характеристика різних емоцій. Емоції очікування й прогнозу. Задоволення і радість. Фрустраційні емоції. Комунікативні емоції. Інтелектуальні «емоції»: інтерес, здивування, сумнів, здогад, гумор. Емоційні стани. Почуття. Емпатійна поведінка людини. Емоційні типи. Сучасна нейробіологія емоцій А. Домасіо і Дж. Ріццолатті («дзеркальні нейрони»).

Лекція 3. Простір архітектурного середовища в гештальтпсихології.

Пролегомени до психології архітектури Генріха Вельфліна. Гештальт: Ціле - щось більше суми його частин. Фі-феномен. Зміна «духу часу» у фізиці і природа наукового повороту (М. Вертгеймер, К. Коффка, В. Келер). Гештальт-принципи організації сприйняття. Концептуальний та фізичний простір. Просторова динаміка і «відчуття» простору. Принципи гештальтпсихології: поява, реіфікація, мультістабільність, інваріантність. Закони гештальта та правила візуальної угруповання (*прегнантні форми, фігура-фон, близькість, подібність, змикання, безперервність, симетрія*). Годологічний простір і теорія поля Курта Левіна. Внесок гештальтпсихології в осмислення архітектурного простору (Р. Арнхейм, Х. Зедльмайр, Ю. Журавський, С. Хессельгрєн, Н. Л. Прак). Динаміка архітектурних форм Р. Арнхейма: візуальне поле, візуальний досвід руху. Пустий і осяжний простір. Вертикальне і горизонтальне (асиметрія простору). Маси і порожнечі (взаємодія просторів). Видиме і дійсне: зчитування виду. Порядок і безлад (взаємодія форм). Експресія і функція. Архітектурна форма як «гра властивостей і цінностей» в теорії Журавського («головна точка» і «кульмінаційний ознака форми»). Експресія «візуальної форми» Хессельгрєна. Класифікація архітектурних форм Н.Л. Прак. Вплив гештальтпсихології на погляди теоретиків архітектури (Дж. Бродбент, Кр. Норберг-Шульц, Д. Кантер, К. Лінч та інші).

Лекція 4. Гуманістична психологія і життєвий простір людини

«Життєвий світ» людини в гуманістичній, трансперсональній та екзистенціальній психології (К. Роджерс, А. Маслоу, Р. Мей). Людина в пошуках сенсу. Я-ідеальне: Самоактуалізація. Потреби і метамотивація. Ознаки «здорової особистості» по А. Маслоу. Існування передують сутності. Буття-в-світі (Umwelt, Mitwelt, Eigenwelt). Тривога і екзистенціальна свобода. Архітектура в поле екзистенціальної феноменології. Антропоцентризм і середовищний підхід в архітектурі: повернення до реальної людини в реальному світі. Задуми і методи архітектури К. Норберга-Шульца. Середовище як місце людського існування. Екзистенціальний простір і «просторовість існування». Теорія місця. Будинки як «місце проживання». Екзистенціальний простір міста К. Лінча. Архітектурний простір під тиском антропоморфних і космогонічних архетипів (концепція А.В. Іконнікова). Психологія середовища в роботах Д. Кантера. Архітектурні ідеї Рудольфа Штайнера (Гетеанум). Архітектура для «всіх почуттів» Е. Асмуссена. Концептуалізм в архітектурі.

Лекція 5. Архітектурна психологія в межах функціоналізму

Біхевіоризм, ергономіка та індустріальна психологія (психотехніка). Раціоналістична естетика радянської архітектури ХХ століття (психоаналітика Н.А. Ладовського, конструктивізм М.Я. Гінзбурга, «архітектурна психологія» І.М. Ткачікова, естетика архітектури А.П. Мардера). Близькість структурно-функціоналістського підходу і гештальтпсихології. Промислова організація простору (Баухауз) і «живий вплив» на творчість (В. Гропіус, Л. Міс ван дер Роє). «Фізіологія відчуження» Ле Корбюз'є і сучасна урбаністика. Спроби передбачення емоційного відгуку: норми емоційно-психологічних відчуттів. Методи вимірювання емоційного впливу архітектурного середовища. Оцінка емоційних характеристик середовища. Емоційна виразність архітектурно-просторового середовища. Суб'єктивна семантика середовища (В. Мейер).

Змістовний модуль 2. Архітектурна психологія (історичний аспект)

Лекція 6. Відеоекологія, екopsихологія і архітектура.

Біологія людини і адаптація до середовища проживання (принцип огляду і укриття, прагнення до контакту з природою і її імітації, перевага фракталів). Екологічний підхід до зорового сприйняття Дж. Гібсона. Навколишнє середовище як система можливостей. Екологічна оптика і зорове сприйняття. Власне тіло спостерігача і його локомоції. Вплив екологічного підходу Дж. Гібсона на психологічну теорію і експеримент. Відеоекологія. Видима середовище як екологічний фактор. Гомогенні візуальні поля в інтер'єрах приміщень. Зір в гомогенних полях. Агресивне видиме середовище, його

психофізіологічні характеристики. Динамічні агресивні поля. Зір в агресивному полі: візуальне середовище міста. Комфортне візуальне середовище. Біоніка, біодизайн і органічна архітектура (Л. Саллівен, Л. Райт). Будівля як наслідування природі. Взаємодія міста, природи, суспільства. «Ментальні карти міста» та емоційний світ людини. Місто і метафори: місто як «базар», «джунглі», «організм», «машина», «інформаційна мережа». Психологія міського простору: життя - простір - Будівлі (синдром Бразіліа). Психологія міста на «рівні очей»: а) місто - як місце для зустрічей, б) міста, де зручно ходити, в) міста, де зручно їздити, г) міста, де приємно витратити час. Психологія сучасного міста: як бути щасливим у мегаполісі.

Лекція 7. Становлення психологічної проблематики в історії архітектури

Інтуїтивно-психологічне знання у античній теорії архітектури. Організація простору за доби Середньовіччя (психологічний аспект). «Храм и Грааль» в західному середньовіччі. Візуальна риторика сакрального. Сприйняття простору у творчості майстрів Відродження (Л. Б. Альберті, Леонардо да Вінчі). Рационалістичні тенденції XVII століття. Картезіанське світосприйняття. Архітектура Борроміні як приклад «шізотімічного» мистецтва (Х. Зедльмайр). Психологічні аспекти в теорії архітектури XVIII століття. Західноєвропейська естетика та психологічні аспекти архітектури у XIX столітті. Психологічні аспекти української архітектури за часів Російської імперії.

Змістовний модуль 3. Архітектурна психологія (прикладний аспект)

Лекція 8. Психологічні аспекти сакральної (храмової) архітектури

Психологічна аналітика храмових традицій у давнину. Поняття «храмового свідомості» і простір Храму. *Простір та час у релігійній свідомості*. Циклічність та лінійність у релігійних традиціях. Західні та східні релігії: Поняття сансара, нірвана, Страшний Суд у релігіях світу. Простір у релігійній свідомості. 4 сторони світу. Мандала та її характеристика. *Концепція «Світового дерева» у різних релігіях*. Три світи у релігійній свідомості («верхній» - божественний, «середній» - земні, та «Нижній» - потойбічний, демонічний). Концепція Світового дерева у різних культурах (Іггдрасіль). Ідея Світової гори у світосприйнятті людини. *Давні культові споруди*. Зіккурати, піраміди та їхній психологічний Вплив на людину. Світосприйняття східної людини давніх часів. Культові споруди як центр комунікації давньосхідного міста. Підйом до гори як шлях до божественного у психології людини. Загальна характеристика релігії давню Єгипту та Вавилону. Архітектурні особливості пірамід за зіккуратів. *Релігійний чинник середньовічної архітектури*. Готична стиль в Світлі середньовічної архітектури. Основні Тенденції культури епохи Середньовіччя. Роль Церкви та релігії, теоцентризм у світобаченні середньовічної людини. Готика як культурний феномен. Особливості готичної архітектури. Загальна характеристика головних готичних храмів (Собор Паризької Богоматері, Реймський Собор, Шартрський Собор, Кьольнський Собор). *Психологічні особливості сприйняття сакральних архітектурних споруд* (пагода, храми, мечеті, кенаси, гурдварі, храми вогню).

Лекція 9. Психологічні аспекти містобудування

Проекти ідеальних міст в історії архітектури: психологічний ракурс. Пошук досконалої структури і форми великого міста. Функції міст і їх вплив на простір. Новий урбанізм: пошуки виходу з урбаністичного колапсу. Антропологія міста: специфіка духовного життя homo urbanus (крізь психоаналіз З. Фрейда, А. Адлера, К.-Г. Юнга). Деконструктивізм Ж. Дерріди і семантика архітектури. Архітектура і психоаналіз. Жак Лакан і Пітер Айзенман. Спроби звільнити архітектуру від естетики, краси, користі, функції, тектоніки, статичності, рівноваги (Френк Гері, Даніель Лібескінд, Рем Коолхас, Заха Хадід та інші). Дезурбанізація як протиположна футуристичному проектуванню.

Індивідуальне завдання:

Реферат. Орієнтовна проблематика

- 1) Психологічний аналіз архітектурного об'єкту
- 2) Психологія сприйняття простору в архітектурній творчості

7) Посилання на сторінку електронного навчально-методичного комплексу дисципліни:

<https://org2.knuba.edu.ua/enrol/index.php?id=1815>